

Bahar ve Kelebekler

Ömer Seyfettin

Bahar ve Kelebekler — Ömer Seyfettin

İlk yayın: Genç Kalemler Mecmuası, 1911, C.II, sayı 26 (kaynak: Vikikaynak sayfa notu)

Ömer Seyfettin 1920 yılında öldü. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca eserin özgün metni kamu malıdır.

Metin, Vikikaynak (tr.wikisource.org) aktarımından alınmıştır:

[https://tr.wikisource.org/w/index.php?](https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Bahar_ve_Kelebekler&oldid=152088)

[title=Bahar_ve_Kelebekler&oldid=152088](https://tr.wikisource.org/w/index.php?title=Bahar_ve_Kelebekler&oldid=152088) (revizyon 152088). Bu aktarım Creative Commons Atıf-AynıLisanslaPaylaş 4.0 (CC BY-SA 4.0) lisansı ile paylaşılır; bu PDF de aynı lisansla serbestçe paylaşılabilir.

pdfkitaphane.com

Küçük salonun fes rengine kalın ve ağır perdeli penceresinden dışarı muhteşem, parlak bir suluboya levhası gibi görünüyordu. Saf mavi bir sema. Çiçekli ağaçlar... Cıvıldaayan kuşlar... Uyur gibi sessiz duran deniz... Karşı sahilde mor, fark olunmaz sisler altındaki dağlar, korular, beyaz yalılar... Ve bütün bunların üzerinde bir esâtir rüyasının havâi hakikati gibi uçan martı sürüleri! Pencerenin önündeki şişman koltuğa gayet zayıf, gayet sarı, gayet ihtiyar bir kadın oturmuştu. Bahar ve hayata dargınmış gibi arkasını dışarıya çevirmişti. Sönmüş gözleri köşelerdeki gölgelere karışıyordu. Karşısında, bir şezlonga uzanmış esmer, güzel bir kız, siyah maroken kaplı bir kitap okuyor; pencereden, çiçek, kır kokuları; deniz, dalga fısıltıları getiren tatlı bir nisan rüzgârı giriyordu. Bir saatten beri ikisi de susuyor, öyle duruyorlardı. Bu ihtiyar büyük nine tam doksan yedi yaşında idi. Köşelerin hafif karanlıklarından bazen uyanır gibi ayrılan gözlerini ara sıra, karşısında kitap okuyan genç kıza, bu torununun torununa atfediyordu... Birden, üç diş kalan buruşuk ağzını açtı. Esnedi. Bir mumya uzvu kadar sararmış, katılaşmış elini başına götürdü. Kahve rengindeki yemenisinin altında daha beyaz görünen saçlarına dokundu. Bir an düşündü. Yine esnedi. Galiba uyanacaktı. Arkasındaki açık pencereden giren muharrik rüzgâr onu tehyic ediyor, kuşların güneşli cıvıltıları, çiçek ve çimen kokuları hayalinde uzak, ezeli bir fecir, nihayetsiz, mülevven bir sabah uyandırıyor. Yavaş yavaş kamburunu arkasına dayadı. Ellerini dizlerine koydu, başını kaldırdı. Biraz doğruldu. Torununun torununa:

— Yavrum, niçin susuyorsun? dedi. Biraz konuşalım.

Genç, esmer kız, yeni neslin son Türk kadınlarının o asla tatmin edilemeyecek olan ebedi hicran elemiyle bulutlanan siyah gözlerini kitabından ayırmayarak:

— Okuyorum büyükanneciğim.

Dedi. Ancak on sekiz yaşında vardı. Şezlongdaki mühmel uzanışı ona müstesna bir letafet veriyor, ince jüponun altında bedî bir vuzuh ile irtisam eden kalçaları daha dolgun, daha geniş, dizleri daha narin, daha mütenasip, eteklerinin pembe ve beyaz gölgeleri içinde pek şuh, pek uyanık duran bacakları daha tombul, daha nefis, ayakları daha küçük görünüyordu. Tuttuğu siyah maroken cildin üzerinde beyaz bir tenevvür le parlayan parlak, zarif ve ince elleri asi bir istical ile göğsünden fırlamak ister gibi kabaran memelerine dayanıyor, sanki onları zapt ediyordu. Gür, siyah saçları mağmum ve hüznü çehresi etrafında mesut edici, düşündürücü bir zevk veriyor gibiydi. Büyük nine sordu:

— Okuduğun ne, kızım?

— Bir roman.

— Neden bahsediyor?

— Hiç.

Büyük nine tekrar daldı. Karşısındaki, senelerce evvel ihtiyarlayıp ölen torununun bu güzel, bu taze torununa bakıyordu. Bu vücut işte hayatın baharı idi. Arkasındaki, görmek istemediği şu pencerenin dışarısındaki gürültülü, kokulu bahara niçin bu kadar yabancı duruyordu. Kendisini tehyiç eden, mukavemet olunmaz bir gençlik arzusu veren, on yedi yaşında bir âşığın busesi kadar leziz ve muharrik olan bu nisan rüzgârı, niçin onun meçhul matemlerini örtmüyor, onun dudaklarında biraz tebessüm, gözlerinde biraz şule uyandırmıyordu. Tekrar sordu:

— Söyle yavrum. O roman ne diyor?

Genç kız büyük gözlerini kaldırdı. Kitabı dizlerine indirdi. Nazik bir şive ile:

— Büyükanneciğim, Fransızca bir roman işte...

Dedi. Lakin büyük nine merak ediyordu, mutlaka anlamak istiyordu:

- İsmi ne?
- Désenchanter...
- Ne demek?
- "Sevinçten ve saadetten mahrum kadınlar" demek.
- Onlar kimmiş?
- Biz... Türk kadınları...

Büyük nine düşündü. Sol eliyle siyah, parlak saçlarını düzelten torununun torununa şimdi pek elemli bakıyordu; bu kız tıpkı büyük matemler geçirmiş, felaketler görmüş bir zavallı gibiydi. Hiç gülmüyor, hep mahzun duruyordu. Ah, işte hep bu kitaplar onları zehirliyor, onları solduruyordu. Onları bahara, saadete yabancı bırakıyordu. Ansızın kalbinde bir acı duydu. Bu genç, bu güzel kıza acıyordu. Titreyen kadit ellerini koltuğunun yanlarına dayadı. Hiddetlenmiş gibi biraz yükseldi:

— Sevinçten, saadetten mahrum kadınlar, Türk kadınları mı? dedi. Hayır hayır! Türk kadınları asla sevinçten, saadetten mahrum değildiler. Sevinçten ve saadetten mahrum olanlar sizsiniz. Şimdiki kadınlar... Siz bozuldunuz. Siz büyükannelerinize benzemediniz. Ah biz!... Gençken ne kadar mesuttuk. Bahar, şu arkamdaki bahar bizi sevinçten deli ederdi. Şimdi siz bunları görmüyorsunuz, siz bu zehirleyici kitaplar üzerine düşüyor, kararıyor, soluyor, soluyor, hırçın, berbat, tahammül olunmaz bir mahluk oluyorsunuz.

Genç kız gülümsedi. Büyük ninesinin böyle hiddetli serzenişlerini her vakit dinler, bazen onunla münakaşa ederdi.

- Hiç siz okumaz mıydınız, büyük nineciğim? diye sordu.
- Okurduk. Kibar ve zengin efendiler kızlarına Farisî öğretir, Cami dersleri gösterirlerdi. "Tuhfe-i Vehbî" 'yi okuturlardı.

Fuzûlî'nin, Bâkî'nin gazellerini ezberlerdik. Mesnevî'yi anlardık. Mükemmel seci'ler, kafiyele yapar, kocalarımızla müşâare eder, hafızamıza, zekamıza, nüktelerimize onları hayran ederdik. O vakit bir kadın için en büyük medih: "Fâzıla, edîbe, şaire, âkile...." idi. Şimdi siz Frenk mürebbiyeler elinde büyüyor, kendi lisanınızın güzelliklerini tanımıyor, başka memleketlerin, başka şeylerini öğreniyorsunuz. Onlara benzemek istedikçe, kendi benliğinizden uzaklaşıyor, etrafınızdan nefret ediyor, hakikaten sevinçten ve saadetten mahrum kalıyorsunuz. Ah... At elinden o kitabı!

Esmer, güzel kız yine gülümsedi:

— Peki, büyük nineciğim, dedi, bu kitabı atayım. Okumayayım. Sonra bize müebbet ve yıkılmaz bir hapishane olan bu sıkıcı evin içinde, bu mevkufiyetin yalnızlığı içinde çıldırayım mı? Okuyor, eğleniyor, biraz teselli buluyorum.

— Hayır kızım, okuyor, fakat eğlenemiyorsun. Gözlerini görsen... Bir bulut, bir sis içinde gibi! Bütün bütün fenalaşıyorsun. Bu kitaplar hep zehir, hep keder...

— Peki söyleyiniz, okumayayım da ne yapayım?"

Büyük nine düşünmeye başladı; evet, ne yapsın? Şimdi hakikaten her taraf hapishaneye dönmüştü. Seksen sene evvelki hayatı birden hatırladı; o vakit erkeklerden ayrı bir kadınlar âlemi vardı ki, şimdi tamamıyla dağılmıştı. Bu âlem pek genişti. Binlerce kadın birbiriyle konuşur, görüşür, eğlenirlerdi. Kendilerine mahsus eğlenceleri, zevkleri vardı. Moda yoktu. Annelerinin esvaplarını kızlar giyer, büyük ninelerinin mücevherlerini torunlar takardı. Sırmalı çedik pabuçlar, kırmızı ferâceler... ah hele kırmızı ferâceler... Baharın yeşil çimenleri üzerinde, seyir yerlerinde kadınlar tıpkı bir gelincik çiçeği gibi parlarlardı. Hiç aralarında çirkin, yani zayıf, hastalıklı yoktu. Erkekler yalnız kadınlarını tanırırlar, işlerinden sonra erkence

evlerine gelirler. Zevcelerine doyulmaz aşk ve muhabbet sahneleri ibda ederlerdi. Kırathaneler, gazinolar, birahaneler, kulüpler, tiyatrolar, kafeşantanlar, bekarhaneler, bütün bu Türk erkeklerini eşlerinden ayıran, zavallı Türk kadınlarını تنها evlerde unutulmuş bir bekçi gibi bırakan felaket mahalleri yoktu. Kadınlar erkekleriyle üzülmeyen yaşıyor, sonra o vakitki aşı boyalı büyük evlerin büyük sofalarında, havuzlu, kameriyeli bahçelerinde, bostanlarda, deniz kenarlarında, cesim, nadir yalılarda toplanıyor, eğleniyor, mesut oluyorlardı. Ne oyunlar, ne âdetler, ne zevkler vardı ki, bugün hepsi tamamıyla unutulmuştu.

Bugün Frenkçe okumak, mütemadiyen esvap değiştirmek, moda yapmak çılgınlıklarından, soğukluklarından, boş bir tekebbürden, mânâsız ve münasebetsiz bir tefevvuk iddiasından başka bir şey yoktu. Alafrangalık bir veba gibi içimize girmiş, yanaklarımızın allığını, dudaklarımızın tebessümünü silmiş, ferâcelerimizi parçalamış, pabuçlarımızı atmış, parmaklarımızı narin bir mercan gibi parlatarak güzelleştiren kınalarımızı bile ortadan kaldırmıştı. Eşyamızı, esvaplarımızı değiştirirken ruhlarımızı da değiştirmişti; her şey yalan, her şey sahte, her şey taklit oldu. Ananelerimiz öldü. Saadet uzak bir hayale, yetişilmez bir hulyaya inkılâp etti. Âdetlerimizle beraber sevinçlerimiz de söndü. Şimdi şaşkın ve mustarip bir nesil!... Her şeyden nefret eden, her şeyi fena gören, karanlık gören, berbat, hasta, tedavisi imkan haricinde bir nesil... Ah şimdiki mariz ve müteverrim muhit...

Büyük ninenin gözleri kapanıyordu. Seksen sene evvelki saadetlerin bugünkü ıstıraplarıyla seri ve ani mukayesesı, zihninde şedîd bir yorgunluk husûle getiriyor, onu hala yaşadığına müteessif ediyordu. Genç ve esmer kız yüz yaşına girmeye birkaç adımı kalmış olan bu annesinin annesinin annesinin annesine, bu mükerrer

büyük ninesine dalgın dalgın bakarak onun zamanındaki kadınların saadetinin ne olabileceğini tahayyül ediyordu. Fakat bunu bulamıyordu:

— Sustunuz, büyük nineciğim... dedi.

İhtiyar kadın, buruşuk gözlerini açtı:

— Ah!... Eski günleri, eski saadetleri düşünüyorum.

— Eski zamanda, sizin zamanınızda bugünden fazla ne vardı, nineciğim?

— Çok... birçok şeyler...

Büyük nine tamamıyla doğruldu. Söyleyeceklerini zihninde toplar gibi bir an düşündü. Sonra yine başladı. Genç kız onun kırık dişli ağzının içindeki derin sivri karanlığa bakıyor, oradan çıkan kelimeleri sanki ziyade temaâşâ ediyordu.

— Evet yavrum, birçok şeyler vardı. Her şey bizim için zevk, eğlence idi. Her şey! Çocukluk, mektebe başlayış, ferâceye giriş, kocaya varış, doğuruş, hatta ihtiyarlayış bile... Bunların hep ayinleri vardı. Her kadının bu devirleri diğer birçok kadınlar için bir zevk, bir eğlence vesilesi olurdu. Bütün hayatımız eğlence içinde geçirdi. Bir hafta olmazdı ki bir mektebe başlama, bir sünnet, bir düğün, bir lohusa cemiyeti görmeyelim. Esvaplarımız, kınalarımız bile eğlenceye vesile olurdu. Mânilerimiz, şarkılarımız vardı. Toplanır, aramızda müşâere eder, kış geceleri dîvanlardan tefeül ederdik, mevsimler bile bir eğlence idi. Her mevsimin kendine mahsus âdeti, eğlencesi, ananesi vardı. Daha hiç açmamış, bir senelik gül ağaçlarının dibine akşamdan beyaz kavanozlar kor içine yüzüklerimizi, yüksüklerimizi atar, ertesi sabah güneş doğarken mani söyleyerek tekrar çıkarırdık. Birbirine benzemeyen bin mani bilen, bütün kış herkesin lafına, bir söylediğini bir daha tekrar etmeden binlerce kafiye bulan kadınlar vardı.

Büyük nine ateh getirmiş ihtiyarların yalnız çenelerine mahsus olan o yorulmaz faaliyetle devam ediyor, sözünü uzatıyordu. O esnada bir kuş kümesi pencerenin yakınındaki bir ağacın dallarına konmuştu. Şiddetle cıvıldaşıyorlar, keskin çığlıklarını ihtiyarın hafif ve titrek sedasına karıştırıyorlardı:

— Evet, yavrum biz sizin gibi: 'Ne yapalım?' diye düşünmezdik. Buna lüzum yoktu. Can sıkıntısının ne olduğunu bilmezdik. Hâsılı her şey gülmeye, eğlenmeye vesile idi. Mesela bahar... Ah, siz odalarda kapalı oturuyorsunuz. Bahar geldi mi, biz hepimiz bahçelere dökülürdük. Baharın kendine mahsus eğlenceleri, ananeleri vardı.

— Ne gibi büyük ninecim?

— Ne gibi olacak, bahar da her mevsim gibi eğlence vesilesiydi. Biz bir senelik hayatımızı baharda tefeül eder, güler, eğlenir, oynardık. Ah bu tefeül... Pek şairane, pek latif, pek hassastı. Daima doğru çıkardı. Hepimiz îtikat ederdik.

— Nasıl?

— Bahar geldi, ağaçlar çiçek açmaya, yapraklar yeşillenmeye, çimenler baş göstermeye başladı mı, bizim gözlerimiz artık odalarda duramazdı. Bahçeye koşar, baharın ortasında gezinirdik. İlk göreceğimiz kelebek bir senelik talihimizdi. Onu tecessüs eder, onu beklerdik. İlk kelebeğin beyaz, yahut pembe olması için mâniler söyler, dalların üzerine beyaz ve pembe kumaş parçaları atardık. Sarı veyahut siyah bir kelebek göreceğiz diye korkar, ne kadar heyecanlar geçirirdik.

— Niçin?

— Çünkü kelebeklerin birer mânâları vardı. Ah, siz bunları bilmez, bunlara îtikat etmezsiniz. Beyaz kelebek: Saadete, talihe... Pembe kelebek: Sıhhat ve afiyete... Sarı kelebek: Kedere, hastalığa...

Siyah kelebek: Felakete, matem ve ölüme delalet ederdi. Beyaz kelebek görünce talihimizin o sene açık olduğuna, mesut olacağımıza kâil olurduk... Bahar çiçekleri altında beyaz kelebeğin şerefine semâîler okurduk...

Büyük nine devam ediyor, ilk defa küme halinde görülen kelebeklerin de umumî mânâlarını anlatıyor, beyaz kelebek kümelerinin zenginliğe, pembe kelebek kümelerinin bolluğa, sarı kelebek kümelerinin kıtlığa; kırmızı kelebeklerden müteşekkil ve pek nadir görülen meşum kümelerin mutlaka kanlı bir muharebeye, siyah kelebek kümelerinin fetrete padişahın öleceğine işaret olduğunu söylüyor, uzatıyor, büyük vakalardan evvel hep bu kümeleri o vakitki kadınların müşahade ederek erkeklerine haber verdiklerini hikâye ediyordu. Genç ve esmer kız artık dinlemiyor; büyük, siyah gözlerini büyük ninesinin arkasındaki pencereden görülen nisan semasının mavi ve beyaz aydınlığına dikmiş, tahayyül ediyordu. Hakikaten seksen sene evvel kadınların mesut olmaları lazım geliyordu. Kendileri, yeni nesil okudukça, anladıkça, erkeklere yaklaştıkça iptidâî kadınlıklarından, dişilikten uzaklaşıyorlar, ruhlarda bir isyan, bir ihtilal tutuşuyor, eski kadınlığın zevke, saadete vesile addettiği dişilik kayıtları kendilerine ateşten, demirden bir zincir gibi geliyordu. Hususî bir mâbet kadar sessiz, meçhul duran evlerine hapishane nazarıyla bakıyorlar, siyah çarşafı kalın peçeleri ezici, soldurucu, vahşi, merhametsiz esaret örtüleri telâkkî ediyorlardı. Fakat haksız mıydılar? Mademki "terakkî" den ictinap kabil değildi; terakkî ise mutlaka değiştirmek, mutlaka eskiye benzememek idi, o halde asırlarca evvelki Türk kadınlığı da iptidâî, mebnâî halinde kalamazdı. Kuklalıktan, bebeklikten, masumiyetten, hâsılı dişilikten çıkacak, hakiki kadın haline gelecek, erkeklere tefevvuk etmese bile müsâvî bulunacak, bütün mânâsıyla

insan, insan olacaktı... Büyük ninesinin "tarih-i mukaddes" hikâyeleri gibi garip vehimler içinde uzayan sözlerini artık işitmiyordu. Hayalinden bir sene evvelki gürültüleri, sevinçleri, nutukları, tiyatroları, konferanslarıyla Meşrutiyetin ilanı geçiyor, hâlâ tükenmez el şakırtılarını, alkış kabuslarını işitiyor gibi oluyordu. O günler kendileri için ne mesuttu. Bir an, bu siyah, sıkı esareten azat edileceklerini, insanlık hakkına nâil olacaklarını ümit etmişlerdi. Ah bu ümit, nasıl çabucak sönmüş, söndürülmüş; bu hayal nasıl, ne feci bir surette kırılmıştı... Düşünüyor, ağlamak istiyor, titriyordu. Lakin... Lakin istikbâlden bir şey ümit edemezler miydi? Türk kadınlığı bir gün yüksek idrakiyle, altı asırlık tesadüfî, tabii bir istifa sayesinde harika haline gelen hüsnüyle, zekasıyla, bir Avrupalı kadın gibi insanlık sahnesine çıkarak ihtiramlar, perestişler önünde yükselemeyecek miydi?... Bugünkü tevekkül daha ne kadar devam edebilirdi? Büyük nine nihayetsiz hikâyesine devam ediyor; genç, esmer kız tahayyül ediyor, zihninde müphem hayallere karışan abus suallere cevap veremiyordu. Birden gülümsedi. Kelebeklerle tefeül etmek... Bu pek hoş olacaktı. Eski Türk kadınlığının îtikatları yeni Türk kadınlığının talihine nasıl bir hüküm verecekti? Merak ediyordu. Uzandığı şezlongdan doğruldu. Ayağa kalktı. Büyük nine susmuştu. Torununun bu ani kalkışına taaccüple bakıyordu. Sordu:

— Ne var kızım, neye kalktın?

Güzel, esmer kız gülerek:

— Ben de bu bahar hiç kelebek görmedim. Kendim için değil, benim gibi olanlar için Türk kızları için, bütün Türk kızlarının talihi için bakacağım.

Dedi, pencereye yaklaştı. Büyük nine titreyerek koltuğundan kalktı.

— Gözlerim o kadar görmez ama diyordu, ben de bakayım sizin için...

 kisi de pencerenin kenarında idiler. Saėda genç kız muhteşem ve levent endamıyla yükseliyor, solda minimini ve kambur büyük nine   r m   bir balmumu k l esi gibi, sessiz ve donuk duruyordu. Dışarıya bakıyorlardı. Bütün tabiat gözleri kama tıran tatlı, sıcak bir aydınlıkla parlıyordu. Denize güneş aksetmi , onu başka  lemlere akıp giden ebedi, nihayetsiz bir gümüş nehrine benzetmi ti. Ağaçların ufak, koyu yeşil yaprakları hazdan, hayattan titriyor, yollara beyaz   ekler d   yordu. Karşı sahil tir e dağları, mor koruları, beyaz yalılarıyla bir serap memleketini, bir peri payitahtını andırıyordu. Susuyor, bakıyorlardı. Henüz bir kelebek g rmemi lerdi.   ek tarhları üzerinde küçük sinek kümeleri görünüyor ve birden kayboluyorlardı. Tek bir martı yakın bir tehlikeden, meçhul bir    metten ka ar gibi hızla geçiyor, haykırıyordu. Nerede oldukları görülmeyen kuşlar mütemadiyen  t yorlar, cıvıltıları canlı ve tannan bir ziya yağmuru gibi semadan yağıyor zannolunuyordu. Genç kız birden, elini kalbine götürdü, yavaş bir sesle:

— Ah i te...

Dedi. Pencerenin yakınında, ağacın   ekli dalları altında siyah bir kelebek u u uyordu. Gösterdi. Büyük nine korkunç ve iskelet parmağıyla:

— Fakat ben senden evvel  u beyazı gördüm.

Diye mermer havuzun üstünde dolaşan bir kelebeği gösterdi. Genç kız son bir cebirle ona da baktı:

— Ah büyük nineciğim, iyi göremiyorsunuz, dedi, o beyaz değil, sarı bir kelebek...

...Ansızın ruhuna meçhul bir elem hücum etti, gözleri karardı. Bu parlak ve taze tabiat şimdi ona meysus görünüyor, mermer havuz genç, esir bir melikenin türbesine, bahçenin tarhları müteverrim ve mahbus kızların metruk çiçekli kabirlerine benziyordu. Geri çekildi. Yine şezlonga uzandı. Büyük nine de kendisine ölümü ihtar eden bu sarı, siyah kelekeli bahardan ürkmüş, yine arkasını dönmüştü. Koltuğunda yusuvarlak oturuyor, kamburunu iyice çıkarıyordu. Genç kız elinden bırakmadığı siyah maroken kaplı kitabını açtı, bu kitap şimdi siyah, cesim, ölü bir kelek gibi onun yüzünü tamamıyla örtüyordu. Okumuyor, irsi, intisali bir vehim ile keleklerin yalan söylemediğine; zavallı yeni neslin, şimdiki Türk kadınlığının talihi ancak felaket, keder, ölüm olduğuna, ebediyen siyah kefenini yırtamayacağına, tesettürden kurtulamayacağına, evlerin boş ve تنها duvarları arasında, meçhul çiçekler gibi açmadan solacağına, doğmadan öleceğine kanaat getirir gibi oluyordu... Mazi, batıl îtikatlar o kadar kuvvetli, müthiş idi ki, bütün idrake, bütün ilme, bütün fenne, bütün hakikate galebe çalıyor, tahavvül kanununun o muhayyel nazari kuvvetini esasından kırıyordu. Düşünüyordu; fakat bu batıl îtikatlar, bu haşin, anûd, katil mazinin anif tahakkümü yalnız Türklere, yalnız Türkiye'ye mahsus değildi. Birkaç hafta evvel Paris'te tahsilde bulunan kardeşi, oturduğu evin tabldotunda perhiz münasebetiyle et ve yağ bulunmadığını, Paris'te aileler arasındaki Katolik deliliğinin, dini taassubun bir mislini Sudan'da, çöllerde, kumlu, hudutsuz yamyamlar memleketinde bile bulmak mümkün olmayacağını yazıyordu... Birden kendisi gibi başka ufuklar, başka saadetler, başka hayatlar tahayyül eden mahrum kadınların romancısı, büyük bir garp muharririnin şâkirdine her şeyin bir hududu olduğundan

bahsettikten sonra: "...Lakin insanların behimiyetine nihayet yoktur!" dediğini hatırladı.

Pencereden, sevdiğine kavuşmadan ölen genç ve müteverrim bir âşıkın son veda busesi kadar mahzun ve nazık bir rüzgar giriyor, taze mezarlar üzerine bırakılmış, taze çelenk kokuları getiriyor, odanın gölgelerinde görünmez, matemli hayaller dalgalanıyordu...

Büyük ninenin gözleri kapanıyordu. Bu meşum tefeülün ihtiyar dimağında husûle getirdiği yorgunluk ona bir uyku ilacı gibi tesir etmişti. Genç kız... Genç, esmer kız gözlerini kitaba dikmiş, okumuyor, kitabı tutan zambak ellerini asi, anarşist göğsüne bastırarak, içinden dudaklarına yükselen kalbî ihtilali, bu şedîd, sebepsiz hıçkırığı tutmaya çalışıyordu. Odanın uyutucu gölgesi sükununda sanki bu iki vücut eski, yeni Türk kadınlığının meyas, teselli kabul etmez iki timsali idi. Biri, bir asır evvelki neslin son numunesi, hayattan ziyade ölüme, nisyana ait bir hatırası... Diğeri, bugünün bir asırlık mecburi ve meşum terakkinin tagayyürün narın ve tatmin olunmaz bir çiçeği idi. Netice itibariyle ikisinin de talihi bu kapalı تنها oda, bu muhteşem, süslü mezar idi. Pencerenin yakınlarına gelen kuş kümesi, bazen şedid bir cıvıltı, aydınlık bir gürültü koparıyor, sonra susuyordu. Büyük nine uyudu. Artık hafif, kuvvetsiz bir ihtizar hırıltısı ile horluyordu. Torununun torunu, genç kız, güzel kız, esmer kız hâlâ hıçkırığını zaptediyor, donmuş gibi, şezlonguna uzanmış duruyordu. Geniş pencereden intizamsız fasılalarla giren kokulu ve çiçekli bahar rüzgarının cereyanı ansızın deminden gördükleri siyah kelebeği getirdi! Bu siyah kelebek parlak, muhteşem tabiatın, çiçekli, müşfik baharın cennetinde, cehennem, zulmet, cehalet müvekkilinin siyah ruhunu andırıyordu. Şimdi bu siyah ruh çimen, çiçek kokularıyla gelmiş, şu geniş pencerenin önünde çırpınıyordu. İçerdeki, müstebit muhitin,

hain mazinin, zalim îtikatların doğmadan katlettiği bu canlı ölöleri, onların müebbet sükununu seyrederek mahzuz ve mütelezziz oluyor, nerede oldukları belli olmayan kuşlar insafsız ve yakıcı bir hücumu uğramışlar gibi ansızın bütün kuvvetleriyle cıvıdamaya başlıyor, bütün tabiatı istila eden şedid, feci cıvıltılarla acı acı feryat ediyorlardı.